

महाश्रा

तत्पर्यायः । वृत्तपर्यायः २ श्वेतपुष्पा ३ महा-
 चिता ४ महान्ततवद्यो ५ महान्तेता ६ ।
 अस्या गुणाः । कथायत्वम् । उष्णत्वम् ।
 शक्तत्वम् । रसनियामकत्वम् । कुतूहलमोहन-
 क्षमभादिषु प्रोक्तत्वम् । इति राजनिर्घण्टः ॥
 महाश्रता, स्त्री, (महत् श्रतश्च मूलानि यस्याः ।
 टाप् ।) महाश्रतावरी । इति राजनिर्घण्टः ॥
 महाश्रतावरी, स्त्री, (महती चासौ श्रतावरी
 चेति ।) वृहच्छ्रतावरी । तत्पर्यायः । श्रत-
 वीर्या २ सहस्रवीर्या ३ सुरवा ४ महापुरुष-
 दन्तिका ५ वीरा ६ तुङ्गिनी ७ बहुपुत्रिका ८
 ऊर्ध्वकण्ठी ९ महावीर्या १० फण्डिका ११
 महाश्रता १२ सुवीर्या १३ । अस्या गुणाः ।
 वश्मत्वम् । मधुरत्वम् । पित्तनाशित्वम् ।
 हिमत्वम् । मेहकफवातघ्नत्वम् । तिक्तत्वम् ।
 श्लेष्मत्वम् । रसायनत्वम् । इति राजनिर्घण्टः ॥
 तत्पर्यायगुणाः ।
 “महाश्रतावरी लव्या श्रतमूलकण्ठिका ।
 सहस्रवीर्यादिरेव ऋष्यप्रोक्ता महोदरी ।
 महाश्रतावरी मेधा हृद्या ट्व्या रसायनी ।
 श्रतवीर्या निहन्त्यर्शोऽहृद्यीनयनामयान् ॥”
 इति भावप्रकाशः ॥
 महाश्रयः, त्रि, महान् आश्रयोऽभिप्रायो मगो
 वा यस्य सः । इति भरतः ॥ तत्पर्यायः ।
 महेश्वरः २ । इत्यमरः । ३ । १ । ३ । महाशु-
 भावः ३ । इति शब्दरत्नावली ॥ उदात्तः ४
 महामनाः ५ । इति जटाधरः ॥ उद्भूतः ६
 उदारः ७ उदीर्यः ८ महात्मा ९ । इति हेम-
 चन्द्रः । ३ । १२१ ॥ (यथा, कथाचरित्सागरे ।
 ७२ । १२८ ।
 “देवात्मबुद्धः शुश्राव व वराहो महाश्रयः ॥”
 महान् आश्रयो जनानामाधारः ।) वसुदे-
 पु । इति शब्दरत्नावली ॥
 महाश्रया, स्त्री, (महती चासौ श्रया चेति ।)
 राजश्रया । इति हेमचन्द्रः । ३ । ३८० ॥ वृह-
 ष्ण्यया च ॥
 महाश्ररः, पुं, (महाचासौ श्ररचेति ।) शूल-
 श्ररः । इति राजनिर्घण्टः ॥
 महाश्रक्तः, पुं, (महान् वृहन् श्रक्तो यस्य ।)
 चिह्नटमन्स्यः । इति हारावली । १८७ । (यथा,
 मनुः । ३ । २७२ ।
 “कालश्राकं महाश्रक्ताः खड्गग्लोहामिषं मधु ।
 आनन्त्यायैव कल्पन्ते सुन्दानि च सर्वशः ॥”
 (महान् श्रक्तः ।) वृहच्छ्रक्तश्च । तदुक्तं, त्रि ॥
 महाश्राकं, स्त्री, (महश्च तत् श्राकश्च ।) वृह-
 ष्ण्यकविशेषः । इति कैचित् ॥
 महाश्राखा, स्त्री, (महती श्राखा यस्याः ।)
 नामवला । इति राजनिर्घण्टः ॥
 महाश्राजिः, पुं, (महाचासौ श्राजिश्च ।)
 शूलश्राजिः । इति राजनिर्घण्टः ॥ तत्पर्यायः ।
 सुगन्धिकः २ । इति हेमचन्द्रः । ४ । २७५ ॥
 (व च धान्यविशेषः । तदुपधा,—

महाश्रा

“रक्तश्राजिः सकलमः पाकुकः शक्रनाहतः ।
 सुगन्धिकः कहेमको महाश्राजिश्च दूषकः ॥”
 इति भावप्रकाशस्य पूर्वखण्डे प्रथमे-भागे ॥)
 महाश्रिवः, पुं, (महाचासौ श्रिवकल्याणरूपी च ।)
 महादेवः । यथा,—
 “रत्नसिंहासनस्थश्च महाभूषणभूषितम् ।
 महाश्रिवं शिवकरं शिवबीजं श्रिवाश्रयम् ॥”
 इति ब्रह्मवैवर्ते गणपतिखण्डे २६ अध्यायः ॥
 महाश्रीता, स्त्री, (महत्याधिका श्रीता श्रीतवीर्या ।)
 श्रतमूला । इति शब्दचन्द्रिका । (महत् श्रीतं
 श्रीतमुशीर्यस्य ।) अतिश्रीतवीर्ययुक्ते, त्रि ॥
 महाश्रुक्तिः, स्त्री, (महती श्रुक्तिः । सुक्ताकरत्वे-
 नास्या महत्वम् ।) सुक्तामाता । वा च
 श्रुक्तिः । इति राजनिर्घण्टः ॥ (महती स्मृता-
 श्रुक्तिः ।) वृहच्छ्रुक्तिश्च ॥
 महाश्रुता, स्त्री, (महती चासौ श्रुता श्रुतवर्णा
 च ।) वरस्वती । इति भूरिप्रयोगः ॥ अति-
 श्रुतवर्णयुक्ते, त्रि ॥
 महाश्रुभं, स्त्री, (महान् श्रुभो वर्णोऽस्य ।) रज-
 तम् । इति राजनिर्घण्टः ॥ अतिश्रुभवर्णयुक्ते,
 त्रि ॥
 महाश्रुद्रः, पुं, (महान् श्रुद्रः ।) आभीरः । इति
 महाश्रुद्रोऽशब्ददर्शनात् ॥
 महाश्रुद्रो, स्त्री, (महाश्रुद्रस्य भार्या इति ।
 “अजादतट्टाप् ॥” ४ । १ । ४ । इत्यमरः ।
 “महत्पूर्वस्य प्रतिषेधः ॥” इति काशिकोक्ता
 पुंयोगलक्षणा ङीष् ।) आभीरी । इत्यमरः ।
 २ । ६ । १२ ॥
 महाश्रीकी, स्त्री, (महती चासौ श्रीकी च ।)
 श्वेतकिष्किरीदृशः । इति राजनिर्घण्टः ॥
 महाश्रमशानं, स्त्री, (महश्च तत् श्रमशानश्च । अत्र
 हि जीवानां मरणे समूलकर्मणाश्रयः पुन-
 र्जन्ममरणाद्यभावाद्दस्तातयात्मम् ।) काशी ।
 इति काशीखण्डम् ॥
 महाश्रामा, स्त्री, (महती चासौ श्रामा
 च ।) श्रामाजता । इति रत्नमाता । शिश्रपा-
 दृशः । इति राजनिर्घण्टः ॥ (यथा, सुश्रुते
 वृहत्स्थाने ३८ अध्याये । “श्रामामहाश्रामाह-
 वदन्तीत्यादि ॥” वृहत्पादिदृशः । तत्पर्यायो
 यथा,—
 “कण्टकाख्या महाश्रामा वृहत्पादीति
 वक्षते ॥”
 इति मातङ्गे २०८ अध्याये ।)
 महाश्रमणः, पुं, (महान् श्रमणश्चौ श्रमणो बौद्ध-
 भिक्षुचेति ।) बुद्धविशेषः । स च प्राक्वसुनिः ।
 तत्पर्यायः । सर्वार्थसिद्धः २ कुलिश्राचनः ३
 गोपेशः ४ । इति हेमचन्द्रः ॥
 महाश्रावणिका, स्त्री, (महती चासौ श्रावणिका
 च ।) चुपविशेषः । वड् चुपकुड् इति
 भावा । तत्पर्यायः । महासुखी २ लीचनी ३
 कदम्बपुष्पी ४ विकषा ५ क्रोडा ६ चोडा ७
 पलङ्गवा ८ नदीकदम्बः ९ सुखाखा १० महा-

महाघ

सुखनिका ११ माता १२ खारिवा १३ लीचनी
 १४ भूकदम्बः १५ अजसुवा १६ । अस्य गुणाः ।
 उष्णत्वम् । तिक्तत्वम् । रंघन्मधुरत्वम् । वायु-
 श्रमनत्वम् । खरलत्वम् । रंघनत्वम् । हेम-
 त्तत्वम् । रसायनत्वम् । इति राजनिर्घण्टः ॥
 तत्पर्यायगुणाः ।
 “सुखी भिक्षुरपि प्रोक्तः श्रावणी च तपोधना ।
 श्रवणाका सुकृतिका तथा श्रवणशीर्षिका ॥
 महाश्रावणिकाया तु वा सुखता भूकदम्बिका ।
 कदम्बपुष्पिका च स्यादस्यथा तु तपस्विनी ॥
 सुकृतिका कटुः पाके वीर्योष्णा मधुरा लघुः ।
 मेधा गण्डापचोक्तश्च लमिथीन्यतिपाकुनुत् ॥
 स्त्रीपदारथ्यपसारोद्गीहमेदीगुदानिञ्चन ॥
 महासुखी च सुखी च गुणैरुक्ता महर्षिभिः ॥”
 इति भावप्रकाशः ॥
 महाश्रीः, स्त्री, (महती श्रीरिव ।) बुद्धशक्ति-
 विशेषः । तत्पर्यायः । तारा २ श्रीङ्गारा ३
 खाहा ४ श्रीः ५ मगोरमा ६ तारिणी ७
 जवा ८ अगन्ता ९ शिवा १० लीकेश्वरात्मजा ११
 खदूरवासिनी १२ भद्रा १३ वैश्या १४ नील-
 सरस्वती १५ श्रद्धिनी १६ महानारा १७ वसु-
 धारा १८ धर्मदरा १९ त्रिलोचना २० लीचना
 २१ । इति त्रिकाण्डशेषः ॥
 महान्शिता, स्त्री, (महत्तशिया श्वेता । महान्
 श्वेतो वर्णो यस्या वा ।) सरस्वती । इति
 त्रिकाण्डशेषः ॥ स्रग्भूमिकुम्भाकः । तत्पर्यायः ।
 श्रीरविदारी २ ऋचगन्धिका ३ । इत्यमरः ।
 २ । ४ । ११० ॥ श्रीरविदारिका ४ श्रीरवनी ५
 श्रीरकन्दा ६ । इति जटाधरः ॥ श्रीरिका ७ ।
 इति शब्दरत्नावली ॥ श्वेतापराजिता । इति
 रत्नमाता ॥ (पर्यायोऽस्या यथा,—
 “गिरिकर्षी महान्शिता स्मूलपुष्पा सिता
 कपित् ॥”
 इति वैद्यकरत्नमालायाम् ॥)
 शिता । तत्पर्यायः । मधुजा २ । इति त्रिकाण्ड-
 शेषः ॥ श्वेतकिष्किरीदृशः । इति राजनिर्घण्टः ॥
 (पर्यायोऽस्या यथा,—
 “कटभौ किष्किरी श्वेता महान्शिता च
 रोहिणी ॥”)
 दुर्गा । यथा, देवीपुराणे ४५ अध्याये ।
 “श्वेतं शुक्लं शिवस्थानं यस्माच्चैव समागता ।
 महाभावश्चतुर्भुजा महान्शिता ततः स्रुता ॥”
 (किम्बुदधवर्षस्थितहंसनामकगन्धर्वराजस्य
 गौरीगर्भोत्पन्ना कन्या । तत्कथा कादम्ब्यां
 विस्तरशो दृश्या ॥)
 महाश्री, स्त्री, (महती चासौ श्री च ।
 महामङ्गलदात्री षष्ठी वा ।) दुर्गा । यथा,
 ॐ दुं दुं दुं दुर्गा दुर्गा नाशय नाशय हन हन
 दह दह मय मय वधवधसर्वैर्हंसान् महा-
 षष्ठीरूपेण बालकं रच रच चिरजीविनं कुरु
 कुरु श्रीं ह्रीं हूं फट् खाहा ॥” इति योगिनी-
 तन्त्रे महावष्टीकवचम् ॥